

ปัญหาและนโยบายการพัฒนากาารเกษตรประเทศไทย

(Problems and Policy of Agricultural Development in Thailand)

โดย

น.ส. สุภัทรา โล่ห์วัชรกุล ศ.บ. (เกียรตินิยม)

005941

วิทยานิพนธ์นี้

เป็นส่วนประกอบการศึกษาตามระเบียบปริญญามหาบัณฑิต

ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนกวิชาเศรษฐศาสตร์

พ.ศ. 2513

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วน
ประกอบการศึกษาตามระเบียบปริญญามหาบัณฑิต

ศาสตราจารย์ ดร. นริศ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์	ประธานกรรมการ
	กรรมการ
	กรรมการ
	กรรมการ

อาจารย์ผู้ควบคุมงานวิจัย
.....

วันที่ ... ๕ ... เดือน ... ๗ ... พ.ศ. 2513

วิทยานิพนธ์เรื่อง : ปัญหาและนโยบายการพัฒนาการเกษตรประเทศไทย
 ชื่อ : นางสาว สุภัทรา โล่ห์วัชรกุล ศ.บ.(เกียรตินิยม)
 แผนกวิชา : เศรษฐศาสตร์
 วันที่ : ๒๓ เมษายน ๒๕๑๓

บทคัดย่อ

ในขณะที่ประเทศอยู่ในระยะพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรของประเทศ (Natural Resources and Human Resources) จะต้องถูกระดมใช้อย่างเต็มที่ เพื่อใช้ในโครงการต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญ หากดำเนินการผิดพลาด ก็ย่อมหมายถึง การสูญเสียทรัพยากรซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด และจะเป็นผลกระทบกระเทือนถึงเศรษฐกิจส่วนรวม สำหรับประเทศไทยการเกษตรได้ถูกถือเป็นสาขานำ (Leading Sector) ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจึงทำการพัฒนาทางด้าน การเกษตรก่อนสาขาเศรษฐกิจอื่น ๆ เพื่อเป็นการปูรากฐานและเพื่อใช้เป็นแรงกระตุ้น เพื่อให้เศรษฐกิจสาขาอื่น ๆ เจริญตามไปด้วย

ในการพัฒนาการเกษตรเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ จำเป็นจะต้อง ศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา และหามาตรการในการแก้ไขข้อบกพร่อง เหล่านั้น ผู้เขียนได้ตระหนักถึงความสำคัญในข้อนี้ จึงได้ทำการศึกษา รวบรวมและค้นคว้า มาตรการต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนาการเกษตรต่อไป และเพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจจะศึกษาค้นคว้าให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้เขียนเห็นว่าสมควรเสนอแนะให้แก้ไขปัญหาด้านพัฒนาการเกษตรดังนี้

ก. ในด้านการผลิต ต้องทำการเพิ่มผลผลิตและดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพทางการผลิต โดยการเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็น Commercial Farm การช่วยให้เกษตรกรมีที่ดินสำหรับเพาะปลูกในขนาดพอเหมาะ ส่งเสริมวิธีการผลิตสมัยใหม่ การหาทางลดต้นทุนการผลิต ส่งเสริมเครดิตการเกษตรโดยใช้วิธีที่รัดกุมและสามารถอำนวยประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างแท้จริงขยายระบบชลประทานเพื่อเพิ่มเนื้อที่เพาะปลูก และเพื่อช่วยเกษตรกรให้ใช้ประโยชน์จากที่ดินมากยิ่งขึ้น เกษตรกรก็จะได้มีงานทำตลอดปี

ข. ในด้านการจำหน่าย ต้องทำการส่งเสริมเพื่อให้ราคาสินค้าทางการเกษตรมีเสถียรภาพ และมีระดับที่จูงใจเกษตรกรให้ทำการเพาะปลูกต่อไป ธาตุการเอาตัวเอาเปรียบจากคนกลาง ทำการขยายตลาดพืชผลเกษตรทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้และระดับการครองชีพที่สูงกว่าในปัจจุบัน

Thesis Title : Problems And Policy of Agricultural Development
 In Thailand.

Name : Miss Supatra Lohvacharakul

Department : Department of Economics

Date : 23 April 1970

Abstract

For a country in the process of economic development, its natural as well as human resources must be mobilized and utilized to the full extent and allocated to projects according to its importance. Should there be any misallocation of such resources, then a loss or waste of the limited resources inevitably would result; and this would affect the economy as a whole. In Thailand, agriculture is considered as the leading sector; agricultural development is therefore accorded top priority in the belief that this would lay a firm base for and stimulate the growth of other sectors of the economy eventually.

In order to achieve the determined goal in agricultural development, factors obstructing it and means to overcome them should be carefully studied. Within this frame of reference, all problems and measures pertaining thereto are thoroughly discussed in the hope that this thesis may be used as a guide for agricultural development planning. Furthermore, it may encourage those who are interested in this particular subject to carry out further study.

To overcome problems in agricultural development, the following suggestions are submitted and discussed:

1. Production: Increasing products and efficiency in production by changing the existing production system to that of commercial farming, providing farmers with plots of land of the size that would enable them to exploit the economy of scale; encouraging new technology so that production costs can be reduced; expanding agricultural credit, with more efficient

9

methods that would benefit farmers most; improving irrigation system to increase farming acreage and make possible a year-round utilization of land.

2. Distribution: Ensuring price stability for agricultural products so as to provide adequate incentive for farmers; putting an end to exploitation on the part of the middle-man; expanding both local and foreign market such that the farmer's income and standard of living may be improved.

คำนำ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ทุกท่านในแผนก
 วิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ในวิชาการต่างๆ ระหว่าง
 ที่ผู้เขียนได้ศึกษาในบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งทุกวิชาที่ได้ศึกษามาล้วนถูกนำมาใช้ประโยชน์
 ทั้งทางตรงและทางอ้อมในการเขียนวิทยานิพนธ์ทั้งสิ้น

ผู้เขียนขอขอบพระคุณต่อ อาจารย์บุญยง ทิพย์โส อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย
 ซึ่งได้สละเวลาให้คำแนะนำ ตรวจ และแก้ไขร่างวิทยานิพนธ์ จนสำเร็จสมบูรณ์
 ผู้เขียนใคร่จะถือโอกาสนี้ ขอบพระคุณผู้ที่ให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ
 ให้ตัวเลขและข้อมูลต่างๆ ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่ในกระทรวงเกษตร เจ้าหน้าที่ในกระทรวง
 เศรษฐการ เจ้าหน้าที่ในสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ตลอดจนเพื่อนๆ
 ได้ให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี

สารบัญ

บทคัดย่อ	หน้า
คำนำ	ค
รายการตารางประกอบ	น
บทที่	๕

1	บทนำ	1
---	------	-------	---

ภาคที่ 1

	ลักษณะและปัญหาทั่วไปทางการเกษตร	๖6
--	---------------------------------	-------	----

2	ลักษณะและปัญหาการเกษตรก่อนการผลิต	๖6
---	-----------------------------------	-------	----

2.1	ที่ดินซึ่งใช้ในการเพาะปลูก	๘
-----	----------------------------	-------	---

-	ลักษณะของที่ดินภาคต่าง ๆ	๘8
---	--------------------------	-------	----

-	การชลประทาน	11
---	-------------	-------	----

-	การใช้ปุ๋ยในการเพาะปลูก	12
---	-------------------------	-------	----

-	ขนาดของไรนา	14
---	-------------	-------	----

-	ลักษณะการถือครอง	16
---	------------------	-------	----

-	การขยายเนื้อที่เกษตร	22
---	----------------------	-------	----

-	การใช้ประโยชน์จากที่ดิน	23
---	-------------------------	-------	----

2.2	แรงงานในภาคการเกษตร	24
-----	---------------------	-------	----

-	สภาพของแรงงาน	25
---	---------------	-------	----

-	อายุของแรงงาน	25
---	---------------	-------	----

-	ระดับการศึกษาของเกษตรกร	25
---	-------------------------	-------	----

-	ปัญหาการว่างงาน	27
---	-----------------	-------	----

-	การขาดสิ่งจูงใจสำหรับเกษตรกร	28
---	------------------------------	-------	----

	– ประสิทธิภาพของแรงงาน	29
2.3	เงินทุนเพื่อการเกษตร	30
	– ฐานะทางการเงินของเกษตรกร	30
	– วัตถุประสงค์ในการกู้ของเกษตรกร	32
	– แหล่งที่มาของเงินกู้เพื่อการเกษตร	36
	– ระยะเวลาของการกู้	40
	– อัตราดอกเบี้ยในการกู้	41
3	สภาพและปัญหาทางการตลาด	45
3.1	ปัญหาเรื่องระดับราคาพืชผลต่างเกษตร	47
3.2	ตลาดกลางประเภทสำหรับพืชผลต่างเกษตร	51
3.3	ปัญหาการขนส่ง	65
3.4	ปัญหาคุณภาพของสินค้า	66
3.5	ฟรีเมีย่มขาว	67
	รูปภาคที่ 1	73
	ภาคที่ 2	
	รัฐนโยบายในการพัฒนาการเกษตร	74
4	นโยบายการพัฒนาการเกษตรในด้านการผลิต	77
4.1	การพัฒนาการชลประทาน	81
4.2	การพัฒนาที่ดินเพื่อการเกษตร	85
4.3	การวิจัยทดลองการเกษตร และการส่งเสริมเผยแพร่	90
4.4	การพัฒนาสินเรือการเกษตร	93
4.5	การส่งเสริมการร่วมมือกันในหมู่เกษตรกร	97
5.	นโยบายการพัฒนาการตลาดเกษตรกรรมไทย	102

บทที่		หน้า
5.1	ระดับราคาพืชผลทางการเกษตร	103
5.2	การหาค่าลดสำหรับสินค้าการเกษตร	108
5.3	การควบคุมคุณภาพของสินค้า	114
5.4	การขนส่งสินค้า	117
6	สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ	119
	บรรณานุกรม	122

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
1.1	3
2.1	6
2.2	7
2.3	10
2.4	11
2.5	13
2.6	14
2.7	15
2.8	17
2.9	18
2.10	19
2.11	21
2.12	26
2.13	31
2.14	35
2.15	36

ตารางที่

หน้า

3.1	ราคาขายส่ง ข้าวเปลือก ข้าวสาร ปลายข้าว ในตลาดกรุงเทพฯ ปี 2510	49
3.2	ประมาณมูลค่าสินค้าส่งออกต่างประเทศบางชนิด ปี 2508-2512	52
3.3	พืชผลทางเกษตรที่จำหน่ายแก่ประเทศต่าง ๆ - ข้าว	56-57
3.4	ยาง	59-60
3.5	ข้าวโพด	62
3.6	ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	64
3.7	ตารางเปรียบเทียบภาษีเงินได้ กับ Export Duty (2502-2511)	69
4.1	เป้าหมายการเพิ่มผลผลิต	79-80
4.2	โครงการชลประทานและเนื้อที่ของโครงการ พ.ศ.2509	82
4.3	โครงการชลประทานในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 2	83
4.4	สินทรัพย์ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	95
4.5	หนี้สินของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	96
4.6	จำนวนสมาชิกและเนื้อที่ถือครองของสมาชิกสมาคมสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรประเภทต่าง ๆ พ.ศ.2509	101
5.1	ตารางเปรียบเทียบจำนวนส่งออกต่อผลผลิต ในปี 2503, 2506 และ 2509 ของสินค้าเกษตรกรรมที่สำคัญบางชนิด	110
5.2	เปรียบเทียบการส่งข้าวรัฐบาลระหว่าง ปี 2508-2512	113

บทที่ 1

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมมาตั้งแต่โบราณและอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร ทั้งนี้เนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศอำนวย เหมาะแก่การทำการเพาะปลูก และเป็นพื้นที่ที่มีรสุมพัดผ่าน ทำให้ชาวไทยมีชื่อเสียงว่าเป็นชาวดีที่สุดในโลก. ทั้ง ๆ ที่เรายังใช้เทคนิคการปลูกข้าวที่ล้าสมัยและอาศัยปุ๋ยน้อยที่สุดก็ตาม นอกจากข้าวแล้ว พืชผลทางเกษตรอื่น ๆ อาทิ ยางพารา ข้าวโพก ไม้สัก ปอ อ้อย มันสำปะหลัง ก็ได้ทำรายได้มาสู่ประเทศชาติเป็นอันมาก

ประเทศไทยมีเนื้อที่ทั้งหมด 321,250,000 ไร่ และเนื้อที่จำนวนร้อยละ 23.53 ของเนื้อที่ทั้งหมดเป็นเนื้อที่ที่ถกครองเพื่อทำการเกษตร คือประมาณ 78,715,517 ไร่ เนื้อที่ที่เป็นป่าไม้มีประมาณกว่าครึ่งหนึ่งของเนื้อที่ทั้งหมด คือประมาณ 170,960,944 ไร่ หรือเป็นร้อยละ 56.23 ของเนื้อที่ทั้งหมด ส่วนเนื้อที่ที่เหลือก็เป็นแม่น้ำ หนอง บึง ที่รกร้าง และบ้านเมือง

ในด้านประชากรชาวไทยมีอาชีพทางการศึกษามาช้านานแล้ว และอาชีพทางการศึกษานั้นได้คดทอดมาถึงชนรุ่นหลังค่อ ๆ มาด้วย ในปัจจุบันนี้ประชากรประมาณร้อยละ 75-80 ของประเทศมีอาชีพทางการเกษตรโดยตรง ส่วนประชากรที่เหลืออีกร้อยละ 20-25 ก็มีจำนวนไม่น้อยที่มีอาชีพเกี่ยวของหรือทำการผลิตต่อเนื่องจากการเกษตร อาทิ เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไรนา การค้าผลิตภัณฑ์เกษตรและแม่แต่อาชีพในการคมนาคมขนส่งพืชผลทางเกษตร

ความสำคัญของการเกษตรต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

ประเทศไทยได้เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจแผนแรกนี้ได้สิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2509 ถึงแม้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ทำให้โครงสร้างของเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ความสำคัญของการเกษตรได้ลดน้อยลง ในปี 2504 อันเป็นปีแรกของแผนพัฒนา ผลิตภัณฑ์เกษตรคิดเป็นอัตราร้อย

ละ 38.3 ของผลิตภัณฑ์ในประเทศ และผลิตผลทางการเกษตรได้ลดลงมาเป็นร้อยละ 29.55 ในปี 2510 อันเป็นปีแรกของแผนพัฒนาแผนที่สอง ส่วนการอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจสาขาอื่นใดทวีความสำคัญยิ่งขึ้น สำหรับอุตสาหกรรมนั้นได้ขยายตัวจากร้อยละ 10.5 ของผลิตภัณฑ์ในประเทศ ในปี 2504 มาเป็นร้อยละ 14.46 ในปี 2510 การค้าส่งค้าปลีกได้ขยายตัวจากร้อยละ 17.43 ในปี 2504 มาเป็นร้อยละ 19.55 ในปี 2510 (ดูตารางที่ 1.1) อย่างไรก็ตามการเกษตรยังคงดำรงความสำคัญเป็นที่หนึ่งสำหรับเศรษฐกิจของประเทศ คือมีมูลค่าประมาณหนึ่งในสามของผลิตภัณฑ์ในประเทศ

ตารางที่ 1.1

ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ จำแนกตามสาขาเศรษฐกิจ

หน้า 3

	2504		2505		2506		2507		2508		2509		2510	
	พัน ล้าน บาท	ร้อยละ												
เกษตรกรรม	23.7	33.33	24.73	37.22	26.56	38.93	26.63	35.04	27.4	33.15	30.9	33.63	28.4	29.56
อุตสาหกรรม	10.7	17.43	11.6	17.72	12.8	17.88	13.8	18.21	15.2	18.39	16.6	18.06	18.7	19.42
การบริการ	7.1	11.42	7.4	13.39	8.6	12.03	9.8	12.86	11.5	13.87	12.5	13.60	13.9	14.46
การคมนาคมขนส่ง	5.4	8.69	5.7	8.74	6.1	8.46	6.4	8.37	7.1	8.59	7.7	8.37	8.2	8.56
อื่น ๆ	4.0	6.48	4.4	6.80	4.6	6.37	5.3	6.92	5.8	7.01	6.3	6.86	7.0	7.30
	10.9	17.65	11.8	18.13	13.1	18.33	14.1	18.59	15.7	18.99	17.9	19.48	19.9	20.70
	61.8	100	65.2	100	71.7	100	76.0	100	82.7	100	91.9	100	96.1	100

ที่มา: สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ อาจกล่าวได้ว่าประเทศต่าง ๆ ซึ่งเป็นประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจ (Developed Countries) เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น ซึ่งล้วนเป็นประเทศศิกรรมาแล้วในอดีต การพัฒนาประเทศก็ได้เริ่มโดยการพัฒนาทางด้านเกษตรกรรมก่อน เมื่อความเจริญทางเกษตรอยู่ในระดับที่สูงพอสมควรแล้ว จึงได้พัฒนาทางด้านอื่น ๆ ต่อไป ประเทศไทยได้เริ่มวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเมื่อ พ.ศ.2504 เป็นต้นมา โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติได้ถือเอาการเกษตรเป็นสาขานำ (Leading Sector) เพราะเป็นสาขาซึ่งนำความเจริญมาสู่ประเทศเป็นส่วนรวม ทั้งยังจะเป็นรากฐานที่สำคัญในการจะช่วยให้สาขาอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรม การพาณิชย์ และบริการต่าง ๆ เจริญไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการเกษตรใช้แค่จะผลิตอาหารและเครื่องอุปโภคบริโภคสำหรับเลี้ยงประชากรในประเทศเท่านั้น ผลผลิตที่เหลือจากการอุปโภคบริโภคยังอาจส่งไปขายต่างประเทศอันเป็นที่มาของเงินตราต่างประเทศ ซึ่งจะได้นำไปใช้ในการพัฒนาประเทศสืบไป นอกจากนั้นการเกษตรยังเป็นที่มาของวัตถุดิบที่จะนำมาป้อนอุตสาหกรรม ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาทางอุตสาหกรรมอีกด้วย

ขอบเขตของการศึกษา

โดยทั่วไปแล้วการเกษตรจะประกอบด้วยสาขาต่าง ๆ ดังนี้คือ การเพาะปลูก การปศุสัตว์ การประมง และการป่าไม้ จะเห็นได้ว่าการศึกษาในเรื่องการพัฒนากการเกษตรเป็นเรื่องที่มีขอบเขตกว้างขวางอย่างยิ่ง ดังนั้น เพื่อที่จะศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ในการพัฒนากการเกษตรให้ได้เนื่อความลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้เน้นหนักทางด้านการพัฒนากการเพาะปลูกพืชผลต่าง ๆ (Agricultural Crops) เป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะเหตุว่าการเพาะปลูกเป็นสาขากการเกษตรที่มีความสำคัญมากที่สุด

การพัฒนากการเกษตรของประเทศ จำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงสภาพและปัญหาโดยละเอียด เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาวิทยานิพนธ์นี้ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ภาค ภาคหนึ่งเป็นการศึกษาถึงสภาพและปัญหาต่าง ๆ ของการเกษตร ได้แก่ปัญหาทางด้านการผลิตและปัญหาทางด้านการตลาดสำหรับ

พืชผลทางเกษตร ภาคที่สอง เป็นภาคที่ควารัฐนโยบายในการพัฒนาการเกษตร และการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางเกษตร ตลอดจนการเสนอแนะข้อความคิดเห็นต่าง ๆ ในด้านการพัฒนาการเกษตร ดังจะได้กล่าวถึงโดยละเอียดในบทต่อไป